

מתוך פרוטוקול כינוס היודנראט של גטו וילנה בנושא האקציה באושמיאנה

27 באוקטובר 1942

גנס: רבותי, הזמנתי אתכם היום, בכדי לספר על אחת הטרגדיות האימות שבחיי היהודים – כאשר יהודים הוליכו למוות יהודים. ברצוני לדבר הפעם דברים גלויים. לפני שבוע ימים הגיע וייס מהס"ד ופקד עלינו, בשם הס"ד, לנסוע לאושמיאנה. בגטו אושמיאנה יש כ- 4000 יהודים, ואין אפשרות להשאיר שם מספר כזה. לפיכך יש להקטין את הגטו, לבחור באנשים שלא מתאימים לגרמנים, להוציא אותם ולירות בהם. ראשוניים הנשים והילדים, שבעליהן נלקחו אשתקד בחטיפות. שניים יהיו הנשים והמשפחות מרובות ילדים. שעה שקיבלנו את הפקודה, ענינו: "לפקודתך".

דסלר ושוטרים יהודים נסעו לאושמיאנה. המשטרה היהודית קבעה והודיעה לנציבות המחוז (בווילנה), לאחר 2-3 ימים, שראשית כל אי-אפשר לשלוח את הנשים שבעליהן נחטפו, מאחר והן מועסקות, ושנית – אין שום משפחות בנות 4-5 ילדים. לכל היותר ישנן משפחות עם שני ילדים. עם שלושה ילדים יש רק אחדות. ובכן גם זה לא ניתן (שכחתי לומר: גזרו עלינו להוציא 1,500 איש לפחות). אמרנו שמספר כזה לא נוכל לספק. התחלנו לעמוד על המיקח. כאשר מר דסלר הגיע עם הידיעות מאושמיאנה הופחת המספר עד ל- 800. כשנסעתי עם וייס לאושמיאנה הופחת שוב המספר ל- 600. במציאות המצב היה אחר. עמדנו על המקח עד 600 ובינתיים ירדה מן הפרק שאלת הנשים והילדים ונתרה השאלה של אנשים זקנים. במציאות נאספו באושמיאנה 406 אנשים זקנים – אנשים זקנים אלה נמסרו.

כאשר וייס בא לראשונה ודיבר על נשים וילדים אמרתי לו, שיקחו אנשים זקנים. הוא השיב לי: "הזקנים ימותו בלאו הכי בימות החורף ואנו מצויים להקטין את הגטו לאלתר". המשטרה היהודית הצילה את כל אלה שחייבים לחיות. אלה שימיהם קצרים בלאו הכי הלכו. וימחלו לנו יהודים זקנים אלה, הם היו קרבן ליהודים שלנו ולעתידנו.

איני רוצה לדבר על מה שעבר על היהודים שלנו מווילנה באושמיאנה. כיום אני מצטער רק על כך, שבשעת האקציה בקימלישק ובביסטריץ לא היו יהודים. בשבוע שעבר נורו שם ללא אבחנה כל היהודים. היום ביקרו אצלי שני יהודים מסווינציאן (סווינציאן הישנה) וביקשו להציל אותם. בעיירתם רוכזו יהודי סווינציאן, וידז ועיירות אחרות מהסביבה. היום שואל אני את עצמי שוב: מה יהיה שעה שנצטרך לעשות שוב הפרדה. מחובתי להגיד לכם: יהודים טובים, לכו לכם. אינני רוצה לזהם את ידי ולשלוח את שוטרי לעבודה המלוכלכת. אך אומר היום, שאכן מתפקידי ללכלך את ידי, היות ועל העם היהודי עוברים עכשיו זמנים איומים ביותר. בשעה ש- 5 מיליונים אינם כבר, מתפקידנו להציל את החזקים ואת הצעירים – לא רק בגיל

אלא גם ברוח, ולא לשחק בסנטימנטים. כאשר באושמיאנה אמרו לרב, שחסרים אנשים למכסה וב"מאלינה" מתחבאים 5 אנשים זקנים, הוא אמר לפתוח את ה"מאלינה". זה אדם עם רוח צעירה ואיתנה.

אינני יודע אם כולם יבינו ויצדיקו זאת, ואם יצדיקו בשעה שנשתחרר מן הגטו. זוהי השקפתה של המשטרה שלנו: להציל כל מה שאפשר בלי להתחשב בשמנו הטוב ובחוויותינו האישיות. כל מה שסיפרתי לכם איננו נעים לנשמותינו ושנית לחיינו. כל זאת אין צורך לדעת. הכנסתי אתכם לסוד נורא שחייב להישאר בלבנו. ברצוני להראות מה עשו השוטרים שביצעו עבודה נוראה זו, שהפרידו בין אנשים ואמרו "שמאל" ו"ימין" כמו למשל לווס ורינג; טובין, אשר שמר על היהודים ליד בור הקבר; דסלר, שארגן את כל העבודה; גיניונסקה, אשר רשמה מי הולך, כפי שרושמים "סחורה" (כמה שקים עברו); פאליא, שעבודתה גם כן היתה בעלת אותו טעם. זה לא בית משפט. אני רוצה שאנשי ציבור, אנשי גמרא, יידעו מה זה גטו, מצד שני מה זאת משטרה, ומה הן הדרכים שיוצא ליהודים זולתם לצעוד בהם.

מכם רבותי, רוצה אני בתמיכה מוסרית. רוצים אנו לזכות ולצאת מן הגטו. היום כאשר אנו עושים את המלאכה, ייתכן ויהודים רבים אינם מבינים את הסכנה כולה בה אנו פועלים. איש מאתנו אינו מבין כמה פעמים במשך היום הוא צפוי להליכה לפונאר... לי אישית, יצא להיות בשדה הקרב, לא פחדתי אז, אלא לאחר מכן כאשר נזכרתי בזה. הוא הדין לגבינו. כל זאת יפקוד אותנו מאוחר יותר לאחר שנעזוב את הגטו. היום אנו רוצים רק בכך שיעמוד לנו הכוח. המאמינים יגידו: אלוהים יעזור לנו. הלא-מאמין יאמר שתסייע לו הרוח של החברה והפטריוטיות היהודית לעבור את כל זאת, ואחרי הגטו להישאר אדם, למען העתיד הגדול של העם היהודי. רוזנברג אמר בימים אלה, שתפקידם של הגרמנים הוא להכחיד את יהדות אירופה. איני יודע למה הוא מתכוון. אילו נזדמן הוא לכאן, לגטו שלנו, הוא היה נבהל מפנינו. אנו אנשים נרדפים ב"מאלינות", בפונאר, קרועים ממשפחותינו – בנינו במשך שנה חיים חדשים הרבה יותר מהארים וזאת היא היהדות, רוח איתנה ואמונה שנישאר חיים. וכדי שלא יתגשמו דבריו של רוזנברג, נילחם היום, ובכל קרב המטרה מקדשת את האמצעים, אף על פי שבמקרים מסוימים הם איומים. לדאבוננו, עלינו להילחם בכל האמצעים, כדי להיאבק באויב. היהדות לא ראתה דם במשך אלפיים שנה. היא ראתה אש, אך דם היא לא ראתה. היום ראה זאת הגטו. יהודים שנורו בידיהם וברגליהם חזרו מפונאר. פעם שכבו בבית החולים 5 נשים וילד שהגיעו מפונאר. היום עשה העם היהודי הכרה עם הדם ואז מאבדים את הסנטימנטים. ברצוני במעט לקרב אתכם לחיים ולהסביר מה הם החיים הערומים, המאבק הערום. לשם כך אספתי אתכם, רבותי, אתכם הרחוקים מהמשטרה...

מקור: יצחק ארד, ישראל גוטמן, אברהם מרגליות (עורכים), השואה בתיעוד, יד ושם, ירושלים, 1978, 352-354

